

PM 2010:159 RVII (Dnr 326-566/2010)

Är Stockholm en stad för alla? Funktionshinderombudsmannens årsrapport 2009

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Anmälan av Funktionshinderombudsmannens årsrapport avseende verksamheten 2009 godkänns, bilaga.
2. Årsrapporten överlämnas till stadens nämnder och styrelser för kännedom.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Funktionshinderombudsmannen (FO) ska årligen lämna en rapport till kommunstyrelsen. Denna rapport ska enligt instruktionen innehålla redovisning av årets verksamhet, belysning av brister och redogörelse för förbättringsarbetet.

FO ska agera inom fyra huvudområden: omvärldsbevakning, uppföljning, samarbete/samverkan samt därutöver vara ett forum för människor med funktionsnedsättningar, deras anhöriga och organisationer. FO agerar inte som ombud eller företrädare för enskilda och överprövar inte ansvariga nämnders beslut.

Uppdraget till FO har varit att fungera som en kunskapsresurs för stadens alla förvaltningar och bolag samt vara rådgivande och följa upp efterlevande av lagar, policy och riktlinjer samt föreslå förbättringsåtgärder.

Den årsrapport som behandlas i denna PM redogör för FO:s arbete under år 2009 och följer upp stadens arbete utifrån funktionshinderaspekter. Stadens handikappolitiska inriktningsmål anges i Stockholms stads handikappolitiska program. Målen utgår ifrån den gällande lagstiftningen och följer den nationella handlingsplanens handikappolitiska mål.

Beredning

Ärendet har remitterats till kommunstyrelsens handikappråd som inkommit med ett yttrande.

Kommunstyrelsens handikappråd anser att även om det finns områden där situationen för människor med funktionsnedsättning har förbättrats under de gångna åren återstår oerhört mycket innan staden ens har nått de delmål som ställts upp för 2010. Rådet vill dock lyfta fram Tillgänglighetsprojektet och det som hänt inom ramen för det som en mycket positiv satsning som gett ett lyckat resultat.

Mina synpunkter

Jag anser att Funktionshinderombudsmannens årsrapport visar på en genomarbetad och tydlig avstämning var Stockholm står idag i tillgänglighetsarbetet. 2010 är ett speciellt år inom detta område, då det är slutåret för det 10-åriga tillgänglighetsprojektet i staden. Staden har satsat 1,2 miljarder kronor under projektets tid, på att göra Stockholm till världens mest tillgängliga huvudstad. Rapporten visar också på att väldigt mycket har hänt på detta område. Många förändringar som genomförts hade sannolikt aldrig kommit till stånd om inte fullmäktige haft ett tydligt mål med höga ambitioner att sträva mot. Samtidigt är det viktigt att arbetet med en tillgänglig stad för alla fortsätter då det återstår många utmaningar.

Jag delar Funktionshinderombudsmannens kloka synpunkter gällande huruvida Stockholm är världens mest tillgängliga huvudstad eller ej. Att jämföra städer på detta sätt är inte möjligt då det inte finns tydliga kriterier och jämförelsemått. Jag instämmer i att det är viktigt att vi skapar tydliga och uppföljningsbara mål att styra mot. Mot denna bakgrund är jag glad över att stadens nya handikappolitiska program inte bara blir en värdefull skrift som kan ses som en hyllvärmare utan blir ett av stadens styrdokument som ingår i det integrerade ledningssystemet, ILS.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Anmälan av Funktionshinderombudsmannens årsrapport avseende verksamheten 2009 godkänns, bilaga.
2. Årsrapporten överlämnas till stadens nämnder och styrelser för kännedom.

Stockholm den 2 december 2010

ANNA KÖNIG JERLMYR

Bilaga

Funktionshinderombudsmannens årsrapport till kommunstyrelsen – avseende verksamhetsåret 2009, ”Är Stockholm en stad för alla?”

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Per Bolund* (MP) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta att

1. Anmälan av Funktionshinderombudsmannens årsrapport avseende verksamheten 2009 godkänns
2. Stadens nämnder och styrelser ges i uppdrag att beakta FO:s förbättringsförslag
3. Det nya programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning (ersätter det handikappolitiska programmet) kompletteras med delmål för tillgänglighetsarbetet
4. Att säga följande

Arbetet med att göra Stockholm tillgängligt för alla går för långsamt. Som Funktionshinderombudsmannen påpekar är det viktigt att tillgänglighetsarbetet, när det nu upphör som projekt, övergår till att bli en del av den ordinarie verksamheten inom stadens nämnder och styrelser. Det blir extra viktigt att arbetet inte tillåts avstanna utan i stället ökar och att tillräckliga resurser avsätts. Ett tydligt uppdrag behöver ges till alla nämnder och styrelser att samtliga lokaler och verksamheter ska tillgänglighetsanpassas.

Staden är en stor upphandlare och kan genom höga krav påverka utvecklingen av tillgänglighetsarbetet åt rätt håll. Vi ställer oss bakom FO:s önskan om övergripande tillgänglighetskrav vid upphandlingar och inköp för att varor och tjänster ska kännetecknas av tillgänglighet och användbarhet.

När det gäller det handikappolitiska programmet så ersätts det efter 2010 av "Stockholm – en stad för alla. Program för delaktighet för personer med funktionsnedsättning." Det är bra att det nya programmet tagits fram i samarbete med stadens förvaltningar och bolag samt handikapporganisationer och att det tar sin utgångspunkt i FN-konventionen. Det är klokt att programmet görs till en del av stadens styrdokument och ska ingå i det integrerade ledningssystemet, ILS. Programmet behöver också kompletteras med delmål för tillgänglighetsarbetet.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av *Stefan Nilsson* och *Emilia Hagberg* (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ann-Margarethe Livh* (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta att

1. Anmälan av Funktionshindersombudsmannens årsrapport avseende verksamheten 2009 godkänns
2. Därutöver vill vi framföra följande.

Funktionshindersmannen (FO) är stadens ledande expert inom området och hennes årsrapporter är viktiga instrument för att följa upp verksamheten från funktionshindersaspekter. Vänsterpartiet anser att årsrapporterna ska föreläggas kommunfullmäktige för beslut, eftersom förslagen i rapporten fokuserar på strategiska områden som ska diskuteras i den högsta politiska ledningen.

Vi delar i likhet med socialborgarrådet Funktionshindersombudsmannens uppfattning att målet om Stockholm som världens mest tillgängliga huvudstad inte är uppföljningsbart, men konstaterar att ansvaret ligger på hennes eget parti. I 2006:s år budget gavs ett uppdrag att ta fram kriterier, vilket genomfördes i samverkan med Kommunstyrelsens handikappråd, men ledde aldrig till beslut.

När det gäller de fem förbättringsområden som FO pekar ut instämmer vi i samtliga prioriteringar, men vi kan inte se att den borgerliga budgeten beaktar förslagen i någon större utsträckning. Det övergripande ansvaret för tillgänglighetsfrågor läggs nu på socialnämnden, och inte på kommunstyrelsen som Kommunstyrelsens handikappråd och vänsterpartiet har drivit i flera år.

Arbetet med enkelt avhjälpta hinder har inte prioriterats i den borgerliga budgeten, varför vänsterpartiet i flera år har tillfört extra medel i stadsbyggnadsnämndens budget. Vi har också betonat att ett tillgänglighetsperspektiv ska läggas på alla upphandlingar. En tillgänglig kollektivtrafik är oerhört viktigt, och kräver utökade insatser av såväl stad som landsting.

Frågan om utveckling av arbetsrutiner som präglas av samarbete och samordning har tagits upp år efter år i årsrapporterna utan att något tydlig förbättring verkar synas. Inom det här området krävs en mycket tydligare styrning från stadens ledning och noggrann uppföljning, om man på allvar ska kunna förbättra individens tillgång till rätt insatser trots att många instanser är berörda.

Det nya programmet för delaktighet för personer med funktionsnedsättning kan förhoppningsvis ge en nystart i tillgänglighetsarbetet, men det behöver tillföras ett tydligt genusperspektiv. Styrdokumentet bör kompletteras med konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor, CEDAW. Även de föreslagna indikatorerna behöver skärpas och könsbaserad statistik införas.

ÄRENDET

Funktionshinderombudsmannen (FO) ska årligen lämna en rapport till kommunstyrelsen. Denna rapport ska enligt instruktionen innehålla redovisning av årets verksamhet, belysning av brister och redogörelse för förbättringsarbetet.

FO ska agera inom fyra huvudområden: omvärldsbevakning, uppföljning, samarbete/samverkan samt därutöver vara ett forum för människor med funktionsnedsättningar, deras anhöriga och organisationer. FO agerar inte som ombud eller företrädare för enskilda och överprövar inte ansvariga nämnders beslut.

Uppdraget till FO har varit att fungera som en kunskapsresurs för stadens alla förvaltningar och bolag samt vara rådgivande och följa upp efterlevande av lagar, policy och riktlinjer samt föreslå förbättringsåtgärder.

Den årsrapport som behandlas i denna PM redogör för FO:s arbete under år 2009 och följer upp stadens arbete utifrån funktionshinderaspekter. Stadens handikappolitiska inriktningsmål anges i Stockholms stads handikappolitiska program. Målen utgår ifrån den gällande lagstiftningen och följer den nationella handlingsplanens handikappolitiska mål.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till kommunstyrelsens handikappråd.

Kommunstyrelsens handikappråd

Kommunstyrelsens handikappråd beslutade vid sitt sammanträde den 26 april 2010 att lämna följande synpunkter på årsrapporten.

Inledning

Året 2010 är en milstolpe i den svenska handikappolitiken. Enligt den nationella handlingsplanen för handikappolitiken ska alla enkelt avhjälpta hinder i den fysiska miljön då vara borta. All information som riktar sig till medborgarna ska finnas på medier och i former som gör den tillgänglig för alla. Människor med funktionsnedsättning ska bemötas med respekt av kunniga och lyssnande tjänstemän och vård- och omsorgsgivare och också av alla andra som de har anledning att vända sig till för information, hjälp och stöd.

Stockholms stads handikappolitiska program har också året 2010 som ett viktigt årtal. Förutom att staden då ska ha nått målen i den nationella handlingsplanen ska den ha kommit så långt i sitt handikappolitiska arbete att den kan framstå som ett föredöme för andra huvudstäder i världen. Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad. Ett handikappolitiskt program för staden antogs i december 2004 och började gälla 2005.

Till sin hjälp i arbetet inrättade Stockholm år 2002 en tjänst som funktionshindersombudsman, FO. För ett par år sedan inrättades också två tjänster som funktionshinderinspektörer. Alla nämnder och bolag är knutna till handikappråd med representanter för stadens handikappföreningar. Kommunstyrelsen har ett eget råd som enligt sin instruktion ska vara rådgivande i frågor som har funktionshinderaspekter, ta initiativ till förbättringar för personer med funktionsnedsättning i alla åldrar, stödja stadens nämnd- och bolagsanknutna råd, framföra synpunkter på stadens övergripande arbete med handikappfrågor och yttra sig över förslag till policy- och styrdokument som berör personer med funktionsnedsättning. Allt detta vittnar om höga ambitioner. En organisation finns uppriggad som borde skapa utomordentligt goda förutsättningar att nå de uppställda målen.

FO har lagt upp sin årsrapport för 2009 så att den ska fungera som ett instrument för en

avstämning av om målen har nåtts. Tyvärr har inte handikapprörelsen fått tillfälle att lämna sina synpunkter i frågan. Erfarenheterna från tidigare undersökningar visar att samstämmigheten i bedömningen av hur det handikappolitiska arbetet framskrider skiljer sig åt mellan tjänstemän och politiker å ena sidan och handikapprörelsen å andra sidan. Vår bild av situationen är därför än mer dyster än den som Fos årsrapport visar.

Generella synpunkter

Även om det finns områden där situationen för människor med funktionsnedsättning har förbättrats under de gångna åren återstår oerhört mycket innan staden ens har nått de delmål som ställts upp för 2010. Ska de långsiktiga målen om En stad för alla bli en realitet krävs krafttag och ett systematiskt arbete. Det har vi i handikapprådet betonat många gånger i olika former. Det visar nu också FO:s årsrapport.

Vi är besvikna över att man inte lyssnat på oss när vi har framhållit de stora bristerna i stadens styrsystem. Vi är besvikna över att man inte har lyssnat på oss när vi har varnat för följderna av det sätt på vilket valfriheten har lanserats, utan konsekvensbeskrivningar och i rasande snabb takt och utan samverkan med dem som berörs av förändringarna. Vi är besvikna över att man inte har tagit alla de synpunkter på allvar som både FO i sina årsrapporter och vi i handikapprådet har framfört. Vi är besvikna över att staden inte har förstått de villkor under vilka handikapprörelsen i Stockholm bedriver sin verksamhet och inte är beredd att ge stöd till rörelsens intressepolitiska arbete, vilket däremot både staten och vårt landsting ser som självklarheter. Utan rimliga ekonomiska förutsättningar kan rörelsen inte bli den resurs som staden har anledning förvänta sig och som rörelsen givetvis önskar vara. Att handikapprådet inte alltid är den kraft som förvaltningarna väntar sig hänger i hög grad samman med att rörelsen inte kan utbilda sina representanter i den omfattning som skulle behövas och inte heller kan samordna handikapprådsarbetet på ett effektivt sätt.

Vi anser att stadens ledning nu måste ställa samman de synpunkter och förslag som FO och vårt handikappråd har framfört under senare år, kommentera hur man har tagit dem om hand och vad man avser att göra åt det som ännu inte har beaktats. Framöver måste staden visa att man tar funktionshinderfrågor på allvar och är beredd att lyssna på dem som vet var skon klämmer. Fos årsrapporter måste följas upp genom redovisningar av vad som faktiskt görs åt de brister som rapporterna lyfter fram. Redovisningarna bör årligen presenteras för handikapprådet och givetvis också för fullmäktige.

Positiva händelser

Trots denna allvarliga kritik vill vi lyfta fram Tillgänglighetsprojektet och det som hänt inom ramen för det som en mycket positiv satsning som gett ett lyckat resultat. Det återstår dock åtskilligt som behöver åtgärdas. Därför hoppas vi att staden går trafik- och renhållningsnämnden tillmötes i önskan att fortsätta arbetet med särskilda medel under några år till.

Vi vill också ge en eloge till idrottsnämnden som inrättat och nu permanentat den länge efterlängtade tjänsten som samordnare av fritidsverksamheten för barn och unga med funktionsnedsättning. Idrottsförvaltningens ledning har också visat stor lyhördhet för handikapprådets synpunkter när det gäller tillgängligheten till frilufts- och idrottsanläggningar.

Glädjande är att stadens förvaltningar och bolag har kunnat redovisa en hel del åtgärder som har genomförts med stöd i stadens handikappolitiska program. För flertalet bolag och centrala nämnder redovisar FO konkreta åtgärder som har genomförts. För stadsdelsförvaltningarna är det däremot bara exempel, förvisso goda sådana, men det går inte att utläsa hur pass frekventa de är. Vår erfarenhet från kontakter med de 28 handikappråden är tyvärr att förvaltningarna överlag anser att fullmäktige inte har prioriterat handikappsaspekter i sin verksamhetsplanering och att stadens handikappolitiska program därför har blivit en hyllvärmare.

Övriga synpunkter

De områden som FO anser behöver förbättras är områden som också handikapprådet vill lyfta fram. Men både FO och vi i handikapprådet har under åren som gått pekat på en lång rad konkreta insatser som behöver göras inom dessa områden. De allra flesta har inte gjorts något åt, vilket vi nyss kritiserat. Skillnaderna i ambitioner och politiskt engagemang när det gäller äldreomsorgen och stöd, service och omsorger till personer med funktionsnedsättning är stora.

Vi hade önskat att FO tydligare hade betonat den skyldighet att samverka med de berörda handikappföreningarna som gällande lagstiftning ålägger kommunerna. Den skyldigheten har Stockholm inte levt upp till under den period då de omvälvande förändringarna av driften av service, vård och omsorg har genomförts.